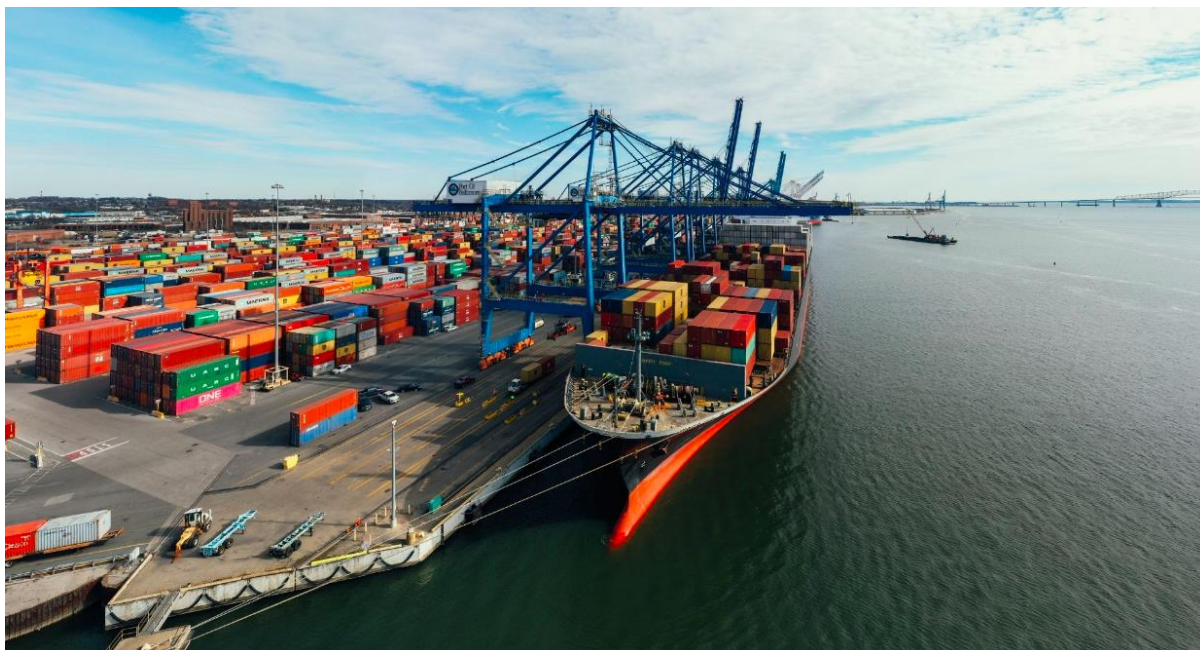


Wojna handlowa Chiny-Australia – przyczyny, przebieg, skutki

Jakub Iwan

05.07.2022



Analiza w skrócie:

- Stroną rozpoczynającą tzw. wojnę handlową była Chińska Republika Ludowa, która w połowie 2020 roku zaczęła nakładać szereg taryf celnych na wybrane australijskie produkty.
- Spór handlowy pomiędzy Pekinem a Canberrą nie obejmuje wszystkich produktów we wymianie gospodarczej – taryfami celnymi nie objęto m.in. pierwiastków ziem rzadkich oraz najważniejszego surowca we wzajemnym handlu, jakim są rudy żelaza.
- Ze względu na strukturę handlu, stroną dominującą w tym sporze są Chiny, a o dalszym przebiegu wojny handlowej może zdecydować kierunek rozwoju rywalizacji Chińskiej Republiki Ludowej oraz Stanów Zjednoczonych w regionie Indo-Pacyfiku, bowiem Australia opowiedziała się w tym konflikcie po stronie Waszyngtonu, co zostało źle odebrane w Pekinie.

Współpraca gospodarcza Chin z Australią

O szerokiej współpracy gospodarczej na linii Pekin-Canberra zdecydowały przede wszystkim wydobywane w Australii surowce, m.in. wykorzystywany w energetyce jądrowej uran, potrzebne w funkcjonowaniu tradycyjnych elektrowni gaz ziemny i węgiel, czy niezbędne w przemyśle ciężkim żelazo¹. Dla Chińskiej Republiki Ludowej (ChRL) surowce te są niezbędne do zaspokojenia wzrostu gospodarczego, który z każdym rokiem potrzebuje coraz więcej energii. Z tego powodu **Canberra była i jest atrakcyjnym partnerem handlowym dla Pekinu**, który dzięki niskim kosztom pracy własnego rynku jest w stanie przetworzyć na swoim terytorium względnie tanie surowce, co zazwyczaj generuje solidny zysk i zadowalającą marżę. Z upływem lat gospodarka ChRL zaczęła się piąć na szczeblach globalnych łańcuchów dostaw – chińskie produkty były coraz bardziej zaawansowane technologiczne, a marża z ich sprzedaży sukcesywnie wzrastała. Doskonale pokazuje to bilans handlowy Chin z Australią za 2020 rok, gdzie ponad 1/3 wartości wszystkich produktów sprzedanych przez Pekin stanowiły różnego rodzaju maszyny i urządzenia elektroniczne². **ChRL jest obecnie największym**

¹ P. Kozielski, *Australia i jej rola w kształtowaniu procesów integracyjnych w obszarze Pacyfiku*, 2015, s. 272-276.

² The Observatory of Economic Complexity, *What does Australia import from China? (2020)*, https://oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/import/aus/chn/show/2020/, dostęp: 29.04.2022.

partnerem handlowym Australii tak pod względem importu produktów z Chin (ok. 57,2 mld USD w 2020 roku)³, jak i eksportu (ponad 102 mld USD w 2020 roku)⁴.

Przyczyny wojny handlowej

Jako praprzyczynę sporu handlowego można uznać postępującą kooperację Australii ze Stanami Zjednoczonymi na arenie międzynarodowej. Od II połowy XX wieku Waszyngton był głównym gwarantem bezpieczeństwa Canberry, co jest kontynuowane również w XXI wieku. Najdobitniej świadczy o tym australijska Biała Księga Obronności z 2016 roku, najnowszy tego typu dokument państwowy, który kompleksowo opisuje dylematy bezpieczeństwa. Z jej treści wynika, że **Australia jest w stanie obronić się przed potencjalną agresją, ale tylko przy czynnym udziale Stanów Zjednoczonych**⁵. Potencjalna samodzielność strategiczna Canberry jest co prawda możliwa, jednak wiązałaby się ona z większymi nakładami na zbrojenia i pewnymi wyrzeczeniami polityczno-społecznymi, na co mieszkańcy Australii mogą się nie zgodzić⁶.

Poleganie na Stanach Zjednoczonych ma jednak swoją cenę, przejawiającą się m.in. w żądaniach Waszyngtonu dotyczących popierania polityki zagranicznej USA, w ostatnich latach coraz bardziej wymierzonej przeciwko Chinom. Przykładowo, w 2018 roku australijski rząd ogłosił, że z prac nad budową infrastruktury 5G zostaną wykluczone chińskie firmy ZTE oraz Huawei⁷. Decyzja ta spowodowała falę komentarzy w Chinach i została ostro skrytykowana przez wysokich przedstawicieli Komunistycznej Partii Chin. Przyczyniła się również do ochłodzenia relacji Pekinu z Canberłą.

Do chińskich ograniczeń na import produktów z Australii miało dość niecałe dwa lata później. W 2020 roku wybuchła pandemia koronawirusa SARS-COV2, która wywołała paraliż w większości państw świata, spowodowany decyzjami władz o lockdownach. Z dnia na dzień przerwano globalne łańcuchy dostaw, a światowi liderzy zostali zmuszeni do zmagania się

³ Ibidem.

⁴ The Observatory of Economic Complexity, *What does Australia export to China? (2020)*, https://oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/export/aus/chn/show/2020/, dostęp: 29.04.2022.

⁵ Australian Government. Department of Defence, *Defence White Paper 2016*, <https://www.defence.gov.au/sites/default/files/2021-08/2016-Defence-White-Paper.pdf>, dostęp: 29.04.2022.

⁶ Zob. więcej H. White, *Samodzielność strategiczna. Jak bronić Australii*, 2019.

⁷ M. Slezak, A. Bogle, *Huawei banned from 5G mobile infrastructure rollout in Australia*, ABC News, <https://www.abc.net.au/news/2018-08-23/huawei-banned-from-providing-5g-mobile-technology-australia/10155438>, dostęp: 29.04.2022.

z nowym kryzysem gospodarczym, podczas którego zatrzymały się zarówno popyt, jak i podaż na niektóre produkty i usługi. W maju 2020 roku odbyło się posiedzenie Światowego Zgromadzenia Zdrowia, które wchodzi w skład Światowej Organizacji Zdrowia (WHO). Australia wykorzystwała to wydarzenie i razem z państwami Unii Europejskiej podjęła inicjatywę, polegającą na złożeniu wniosku dotyczącego zbadania przyczyn i miejsca powstania SARS-COV2, co zyskało poparcie większości członków wchodzących w skład gremium – 116 państw na 194⁸. Pekin odebrał ten ruch jako wrogie działanie i postanowił ukarać Canberę.

Przebieg wojny handlowej

W połowie 2020 roku ChRL zaczęła wprowadzać cła na produkty z Australii. Na początku były one dość chaotycznie, jednak w kolejnych miesiącach Pekin zaczął dodawać bardziej przemysłane i punktowe taryfy, obliczone na zadanie jak największych strat wybranym sektorom usług, rolnictwa i przemysłu australijskiego⁹. Tak było w wypadku win, których eksport do ChRL zanotował w grudniu 2020 roku aż 96-procentowy spadek, licząc sprzedaż rok do roku¹⁰, lub jęczmienia, na który Pekin nałożył w połowie 2020 roku ponad 80-procentowe taryfy celne¹¹. Canberra nie pozostała bierna i szybko wprowadziła cła odwetowe, jednak **okazało się, że nie są one zbyt bolesne dla Chin, a Australia jest bardziej uzależniona od wzajemnego handlu niż odwrotnie**¹². Na podstawie poniższej tabeli można prześledzić makroekonomiczny wymiar wojny handlowej:

⁸ K. Needham, *Australia welcomes growing support for COVIN-19 inquiry at WTO meeting*, Reuters, <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-who-australia-idUSKBN22U00P>, dostęp: 29.04.2022.

⁹ K. Sullivan, *China looks in five more years of tariffs on Australia wine industry*, ABC News, <https://www.abc.net.au/news/2021-03-26/australian-wine-exports-china-confirms-tariff-five-years/100029282>, dostęp: 29.04.2022.

¹⁰ CNBC, *Australia wine export to China crater 96% in December quarter a tariffs bite*, <https://www.cnb.com/2021/04/29/australia-wine-exports-to-china-fall-96percent-in-dec-quarter-tariffs-bite.html>, dostęp: 29.04.2022.

¹¹ L. Cao, J. Greenville, *Understanding how China's tariff on Australian barley exports will affect the agricultural sector*, Australian Government. Department of Agriculture, Water and the Environment, https://daff.ent.sirsidynix.net.au/client/en_AU/search/asset/1030481/0, dostęp: 29.04.2022.

¹² S. Dziezic, S. Grant, B. Xiao, *Everything you want to know about Australia-China trade war but were too afraid to ask*, ABC News, <https://www.abc.net.au/news/2020-12-10/china-australia-trade-war-your-questions-answered/12971434>, dostęp: 29.04.2022.

Tabela nr 1 – wymiana handlowa Australia-Chiny w latach 2017-2020				
	2017	2018	2019	2020
Eksport Australia-ChRL	95 mld USD	104 mld USD	117 mld USD	110 mld USD
Wzrost eksportu r/r (w %)	–	9,5%	12%	- 6%
Wartość eksportu rud żelaza z Australii do ChRL	46,5 mld USD	45,3 mld USD	60 mld USD	67,7 mld USD
Wzrost eksportu rud żelaza z Australii do ChRL r/r (w %)	–	- 3,6%	32,4%	12,8%
Import Australia-ChRL	41,4 mld USD	47,3 mld USD	45,4 mld USD	51,3 mld USD
Wzrost importu z Australii do ChRL r/r (w %)	–	14,2%	- 4%	13%
Bilans handlowy Australii	53,6 mld USD	56,7 mld USD	71,6 mld USD	58,7 mld USD

Źródło: The Observatory of Economic Complexity, <https://oec.world/>

Powyższe dane pozwalają zwrócić uwagę na kilka rzeczy. Po pierwsze, w eksporcie z Australii do Chin wyraźnie widać malejący udział innych dóbr niż rudy żelaza. W 2017 roku ich wartość wynosiła 48,5 miliarda dolarów, w 2019 roku już 57 miliardów, jednak rok później nastąpiło tąpnięcie do około 42,3 miliardów dolarów. W tej różnicy, wynoszącej ok. 14,7 mld USD, zawierają się produkty, na które Pekin nałożył w 2020 roku sankcje, m.in. wina, czy produkty rolno-spożywcze. Co więcej, pierwsze dane ekonomiczne za 2021 rok wskazują na to, że dynamika malejącego udziału w eksporcie do Chin innych australijskich produktów niż rudy żelaza jest utrzymywana¹³.

Po drugie, pomimo trwającego sporu, zwiększył się wolumen sprzedawanych rud żelaza do ChRL. W latach 2017-2020 był to wzrost o 21,2 miliarda dolarów, a patrząc na same lata 2019 i 2020, czyli rok wojny handlowej oraz rok ją poprzedzający, to nadal jest to wzrost – i to o 7,7 miliarda dolarów. **Liczyby te potwierdzają doniesienia mówiące o wyłączeniu tego surowca**

¹³ Trading Economics, *Australia Exports to China*, <https://tradingeconomics.com/australia/exports/china>, dostęp: 29.04.2022.

z dotychczasowej wymiany ciosów między Pekinem a Canberrą¹⁴. Udział rud żelaza w całkowitym australijskim eksporcie do Chin wzrósł w latach 2017-2020 z 48,95% do 61,54%, w tym aż o 10% w latach 2019-2020. W 2021 roku dynamika ta została zachowana¹⁵. Canberra w jeszcze większym stopniu stała się państwem jednego, nieprzetworzonego surowca, przynajmniej w kontekście wymiany handlowej z Państwem Środka.

Po trzecie, **wojna handlowa nie zdołała zatrzymać ekspansji chińskich produktów, których eksport do Australii cały czas rośnie**. Odpowiedź Canberry na kolejne taryfy Pekinu była niezdecydowana, słaba i niesymetryczna, a poza nielicznymi cłami odwetowymi, władze Australii postawiły na istniejące mechanizmy międzynarodowe i zdecydowały się zaskarżyć decyzję o chińskich taryfach do Światowej Organizacji Handlu¹⁶.

Wreszcie po czwarte, spadek eksportu australijskich towarów do Chin (z wyłączeniem rud żelaza), póki co nie przełożył się negatywnie na kondycję gospodarczą Australii w skali makroekonomicznej, co w przyszłości może stanowić przykład dla innych państw, że nie należy się bać chińskiego szantażu ekonomicznego, a funkcjonowanie bez gospodarki ChRL jest możliwe¹⁷.

Dalsze skutki oraz wnioski

Powyższe dane mogą skłaniać do wniosku, że wymiana handlowa między Chinami i Australią staje się coraz bardziej korzystna dla Państwa Środka. Pekin nadal ma wolną rękę w kupowaniu rud żelaza, jednocześnie jest w stanie ograniczyć import australijskich produktów i zwiększyć swój eksport, zmniejszając tym samym deficyt handlowy. **Z kolei Canberra w kwestii sprzedaży rud żelaza nie jest w stanie zastąpić chińskiego partnera innym, a ewentualne embargo na ten surowiec może wygenerować wielomiliardowy deficyt w handlu**. Przy utrzymującej się dynamice, Australia w ciągu kilku lat może utracić status państwa, które jako

¹⁴ I. Verrender, *Why iron ore has been out of bounds in China's trade war with Australia – for now*, ABC News, <https://www.abc.net.au/news/2020-08-31/why-iron-ore-has-been-out-of-bounds-in-the-china-trade-war/12611498>, dostęp: 29.04.2022.

¹⁵ Trading Economics, op. cit.

¹⁶ Australian Government. Department of Foreign Affairs and Trade, *Summary of Australia's involvement in disputes currently before the World Trade Organization*, <https://www.dfat.gov.au/trade/organisations/wto/wto-disputes/summary-of-australias-involvement-in-disputes-currently-before-the-world-trade-organization>, dostęp: 29.04.2022.

¹⁷ J. Wilson, *Australia Shows the World What Decoupling From China Looks Like*, Foreign Policy, <https://foreignpolicy.com/2021/11/09/australia-china-decoupling-trade-sanctions-coronavirus-geopolitics/>, dostęp: 29.04.2022.

jedno z niewielu na świecie potrafiło wypracować dodatni bilans handlowy z Chińską Republiką Ludową, przynoszący spore korzyści finansowe do krajowego budżetu. Władzom w Pekinie może zależeć na takim scenariuszu, aby wysłać wyraźny sygnał do innych stolic, do czego może doprowadzić antychińska polityka.

Z drugiej strony, już teraz Chiny i Australia są niechętnie wobec włączenia głównego produktu wymiany handlowej, tj. rud żelaza, do kolejnych pakietów taryf celnych, przez co trudno jest nazwać ten konflikt pełnowymiarową wojną handlową. Ponadto, dla Pekinu spore znaczenie gospodarcze ma nie tylko żelazo, ale również inne surowce, w tym metale ziem rzadkich, które są niezbędne do tworzenia najbardziej zaawansowanych technologicznie produktów, zapewniających najwyższą marżę i pozycję lidera w wyścigu o przemysł przyszłości, który to wyścig Chińczycy zapowiedzieli m.in. w strategii ‘Made in China 2025’¹⁸. Zalicza się do niego m.in. produkcja półprzewodników, samochodów elektrycznych, układów scalonych, satelitów, nowoczesnego sprzętu wojskowego czy mechaniki kwantowej. Poniższa tabela prezentuje zestawienie Chin i Australii w posiadaniu rezerw oraz produkcji wybranych surowców:

Tabela nr 2 - rezerwy oraz produkcja surowców na świecie (w tonach)						
	Rezerwy na świecie	Rezerwy w Australii	Rezerwy w Chinach	roczna Produkcja na świecie (2019)	Roczna produkcja w Australii (2019)	Roczna produkcja w Chinach (2019)
Miedź	870 000	87 000	26 000	20 000	960	1 600
Lit	17 000 000	2 700 000	1 000 000	77 000	42 000	7 500
Kobalt	7 000 000	1 200 000	80 000	140 000	5 100	2 000
Mangan	810 000	100 000	54 000	19 000	3 200	1 300
Grafit	300 000 000	–	73 000 000	1 100 000	–	700 000
Nikiel	89 000 000	20 000 000	2 800 000	2 700 000	180 000	110 000

Źródło: Gacek Ł. (2020). Cywilizacja ekologiczna i transformacja energetyczna w Chinach. Poznań: Wydawnictwo Naukowe FNCE, ss. 196-206.

¹⁸ Harvard University, *Made In China 2025 Explained*, <https://projects.iq.harvard.edu/innovation/made-china-2025-explained>, dostęp: 29.04.2022.

Zarówno Australia, jak i Chińska Republika Ludowa posiadają w swoich rękach atuty, które mogą wpłynąć na ich współpracę w przyszłości. **Canberra posiada znaczące rezerwy surowców, które zaczynają odgrywać coraz większą rolę w produkcji nowoczesnych sprzętów.** Pekin natomiast ma szansę być w przewidywalnej przyszłości największym i najważniejszym producentem urządzeń i produktów, które są niezbędne w funkcjonowaniu współczesnych gospodarek. Oba państwa dopełniają się wzajemnie, a kontynuowanie wojny handlowej jest szkodliwe dla każdej ze stron. Od 1 stycznia 2022 roku działa również umowa o wolnym handlu, tzw. Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP), obniżająca cła na 92% towarów będących przedmiotem wymiany handlowej między państwami, a która poza Australią oraz Chinami zrzesza 10 państw ASEAN, Japonię, Koreę Południową oraz Nową Zelandię¹⁹. Wejście w życie RCEP powoduje, że Canberra w jeszcze większym stopniu niż dotychczas będzie musiała budować swoje bezpieczeństwo, mając na uwadze dobre relacje gospodarcze z państwami Azji Południowoschodniej oraz Wschodniej, w tym z Chinami, co może być asumptem do poszukiwania porozumienia w kwestii dotychczasowego sporu²⁰.

Z drugiej strony, postępująca rywalizacja Chin i Stanów Zjednoczonych w regionie Indo-Pacyfiku może pogrzebać plany przyszłej współpracy gospodarczej Pekinu i Canberry. Należy bowiem mieć na uwadze fakt, że potencjalny konflikt zbrojny pomiędzy ChRL a USA mógłby skutkować zerwaniem większości powiązań gospodarczych Canberry z Pekinem, co miałyby w Australii przełożenie m.in. na wzrost bezrobocia, dostępność części towarów konsumpcyjnych, zwiększenie inflacji, czy spadek pozytywnych wskaźników makroekonomicznych²¹. Przykładem coraz większej integracji Australii z innymi państwami dostrzegającymi zagrożenie płynące ze strony ChRL jest powrót Canberry do ćwiczeń morskich MALABAR w 2020 roku, w których wzięły udział również USA, Indie oraz Japonia²². Były to pierwsze wspólne ćwiczenia wszystkich czterech państw od 13 lat i zostały powtórzone w 2021 roku. Ponadto **przedstawiciele Waszyngtonu, Tokio, Nowego Delhi oraz Canberry spotykają się regularnie od 2017 roku w ramach formatu Quad, którego**

¹⁹ P. Ang, *World's largest free trade agreement RCEP kicks in, cutting tariffs for 92% of goods traded among parties*, The Straits Times, <https://www.straitstimes.com/business/economy/worlds-largest-free-trade-agreement-rcep-kicks-in-cutting-tariffs-for-92-of-goods-traded-among-parties>, dostęp: 29.04.2022.

²⁰ P. Van Ness, *Hitting reset on the Australia-China relationship*, East Asia Forum, <https://www.eastasiaforum.org/2022/02/02/hitting-reset-on-the-australia-china-relationship/>, dostęp: 29.04.2022.

²¹ Zob. więcej D. Uren, *What if...? Economics consequences for Australia of a US-China conflict over Taiwan*, Australian Strategic Policy Institute, https://ad-aspi.s3.ap-southeast-2.amazonaws.com/2021-06/What%20if_0.pdf?VersionId=F4HBNSAt208IUBDV4YZQ08mGSiS5.rZ4, dostęp: 29.04.2022.

²² A. Panda, *Australia Returns to the Malabar Exercise*, The Diplomat, <https://thediplomat.com/2020/10/australia-returns-to-the-malabar-exercise/>, dostęp: 29.04.2022.

działalność jest wymierzona w chińskie interesy w regionie Indo-Pacyfiku²³. Warto przy tym zaznaczyć, że grupa Quad funkcjonowała już znacznie wcześniej, bo w latach 2007-2008, jednak w wyniku niechęci ówczesnego premiera Australii Kevina Rudda do formatu, a także zaangażowaniu administracji australijskiej w proces budowy dobrych relacji z Chinami, współpraca w jego ramach została wstrzymana²⁴.

Podsumowując, obecnie trudno jest przewidzieć dalszy przebieg wojny handlowej pomiędzy Chinami a Australią. Za jej zakończeniem przemawia perspektywa współpracy gospodarczej między Pekinem a Canberrą, która może przynieść tej drugiej wielomiliardowe zyski, jak również przyspieszająca na całym świecie inflacja, która w 2022 roku prawdopodobnie nie ominie także ChRL²⁵. Dobrym prognostykiem jest również decyzja obu stron o nieobejmowaniu taryfami celnymi rud żelaza. Jedną z cezur zapowiadających zmiany w relacjach Canberry z Pekinem mogą być australijskie wybory federalne z 21 maja 2022 roku, które wygrała Australijska Partia Pracy (APP) z Anthonym Albanese na czele²⁶. Politycy APP, z ramienia której premierem Australii w latach 2007-2010 oraz w 2013 roku był Kevin Rudd, mogą uważać, że działania rządzącej w latach 2013-2022 Liberalnej Partii Australii (LPA) w stosunku do ChRL były zbyt konfrontacyjne, co przyczyni się do złagodzenia dotychczasowego stanowiska Canberry wobec Chin. Co ciekawe, zaraz po zmianie władzy w Australii doszło do nieznacznego złagodzenia stanowiska ChRL odnośnie sporu pomiędzy dwoma państwami. Podczas swojej wizyty w Papui Nowej Gwinei 3 czerwca 2022 roku, Minister Spraw Zagranicznych Chin Wang Yi wskazał, że powrót do normalizacji stosunków na linii Pekin-Canberra jest możliwy, a za złe stosunki obu państw w ostatnich latach odpowiadały „pewne siły polityczne w Australii”, które postrzegały ChRL jako rywala²⁷.

²³ M. Abott, *Time for the Quad to Expand Into Subnational Partnerships*, The Diplomat, <https://thediplomat.com/2022/02/time-for-the-quad-to-expand-into-subnational-partnerships/>, dostęp: 29.04.2022.

²⁴ D. Filtton, *Who really killed the Quad 1.0?*, The Interpreter, <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/who-really-killed-quad-10>, dostęp: 29.04.2022.

²⁵ R. Mak, *Global economy braces for China inflation shock*, Reuters, <https://www.reuters.com/breakingviews/global-economy-braces-china-inflation-shock-2022-04-14/>, dostęp: 29.04.2022.

²⁶ B. Worthington, *Anthony Albanese and four senior frontbenchers sworn in ahead of Quad trip*, ABC News, <https://www.abc.net.au/news/2022-05-23/anthony-albanese-sworn-in-australian-prime-minister/101089902>, dostęp 28.06.2022.

²⁷ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, *Wang Yi: To improve China-Australia relations, there is no "auto-pilot" more, and a reset requires concrete actions*, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/wshd_665389/202206/t20220603_10698475.html, dostęp 28.06.2022.

Z kolei dalsze trwanie sporu może sugerować postępująca integracja Australii w formatach międzynarodowych, takich jak Quad czy AUKUS²⁸, które pośrednio lub bezpośrednio sprzeciwiają się działaniom Pekinu na arenie międzynarodowej. Wydaje się, że o dalszym przebiegu wojny handlowej zadecyduje dynamika w stosunkach międzynarodowych, szczególnie rywalizacja USA i ChRL w regionie Indo-Pacyfiku, w której Australia bierze coraz bardziej czynny udział.

Spór pomiędzy Pekinem a Canberą powinien być obserwowany przez państwa i instytucje Unii Europejskiej, szczególnie w obliczu innej trwającej wojny handlowej, którą Chiny toczą obecnie z Litwą, a która ma miejsce od listopada 2021 roku²⁹.

²⁸ A. Behm, E. Bennett, *The AUKUS pact and China*, The Australia Institute, <https://australiainstitute.org.au/post/the-aukus-pact-and-china/>, dostęp: 29.04.2022.

²⁹ D. Hutt, *CEIAS CONSIDERS: Is China winning its trade war on Lithuania?*, Central European Institute of Asian Studies, <https://ceias.eu/sk/ceias-considers-is-china-winning-its-trade-war-on-lithuania/>, dostęp: 29.04.2022.

Bibliografia:

Abott M., *Time for the Quad to Expand Into Subnational Partnerships*, The Diplomat, <https://thediplomat.com/2022/02/time-for-the-quad-to-expand-into-subnational-partnerships/>, dostę: 29.04.2022.

Ang P., *World's largest free trade agreement RCEP kicks in, cutting tariffs for 92% of goods traded among parties*, The Straits Times, <https://www.straitstimes.com/business/economy/worlds-largest-free-trade-agreement-rcep-kicks-in-cutting-tariffs-for-92-of-goods-traded-among-parties>, dostę: 29.04.2022.

Australian Government. Department of Defence, *Defence White Paper 2016*, <https://www.defence.gov.au/sites/default/files/2021-08/2016-Defence-White-Paper.pdf>, dostę: 29.04.2022.

Australian Government. Department of Foreign Affairs and Trade, *Summary of Australia's involvement in disputes currently before the World Trade Organization*, <https://www.dfat.gov.au/trade/organisations/wto/wto-disputes/summary-of-australias-involvement-in-disputes-currently-before-the-world-trade-organization>, dostę: 29.04.2022.

Behm A., E. Bennett, *The AUKUS pact and China*, The Australia Institute, <https://australiainstitute.org.au/post/the-aukus-pact-and-china/>, dostę: 29.04.2022.

Cao L., Greenville J., *Understanding how China's tariff on Australian barley exports will affect the agricultural sector*, Australian Government. Department of Agriculture, Water and the Environment, https://daff.ent.sirsidynix.net.au/client/en_AU/search/asset/1030481/0, dostę: 29.04.2022.

CNBC, *Australia wine export to China crater 96% in December quarter a tariffs bite*, <https://www.cnbcm.com/2021/04/29/australia-wine-exports-to-china-fall-96percent-in-dec-quarter-tariffs-bite-.html>, dostę: 29.04.2022.

Dziedzic S., S. Grant, B. Xiao, *Everything you want to know about Australia-China trade war but were too afraid to ask*, ABC News, <https://www.abc.net.au/news/2020-12-10/china-australia-trade-war-your-questions-answered/12971434>, dostę: 29.04.2022.

Filtton D., *Tho really killed the Quad 1.0?*, The Interpreter, <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/who-really-killed-quad-10>, dostę: 29.04.2022.

Gacek Ł., *Cywilizacja ekologiczna i transformacja energetyczna w Chinach*, 2020.

Harvard University, *Made In China 2025 Explained*,

<https://projects.iq.harvard.edu/innovation/made-china-2025-explained>, dostęp: 29.04.2022.

Hutt D., *CEIAS CONSIDERS: Is China winning its trade war on Lithuania?*, Central

European Institute of Asian Studies, <https://ceias.eu/sk/ceias-considers-is-china-winning-its-trade-war-on-lithuania/>, dostęp: 29.04.2022.

Kozielski P., *Australia i jej rola w kształtowaniu procesów integracyjnych w obszarze Pacyfiku*, 2015.

Mak R., *Global economy braces for China inflation shock*, Reuters,

<https://www.reuters.com/breakingviews/global-economy-braces-china-inflation-shock-2022-04-14/>, dostęp: 29.04.2022.

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, *Wang Yi: To improve China-Australia relations, there is no "auto-pilot" more, and a reset requires concrete actions*,

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/wshd_665389/202206/t20220603_10698475.html, dostęp 28.06.2022.

Needham K., *Australia welcomes growing support for COVIN-19 inquiry at WTO meeting*,

Reuters, <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-who-australia-idUSKBN22U0OP>, dostęp: 29.04.2022.

Panda A., *Australia Returns to the Malabar Exercise*, The Diplomat,

<https://thediplomat.com/2020/10/australia-returns-to-the-malabar-exercise/>, dostęp: 29.04.2022.

Slezak M., A. Bogle, *Huawei banned from 5G mobile infrastructure rollout in Australia*,

ABC News, <https://www.abc.net.au/news/2018-08-23/huawei-banned-from-providing-5g-mobile-technology-australia/10155438>, dostęp: 29.04.2022.

Sullivan K., *China looks in five more years of tariffs on Australia wine industry*, ABC News,

<https://www.abc.net.au/news/2021-03-26/australian-wine-exports-china-confirms-tariff-five-years/100029282>, dostęp: 29.04.2022.

The Observatory of Economic Complexity, *What does Australia export to China? (2020)*,

https://oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/export/aus/chn/show/2020/, dostęp: 29.04.2022.

The Observatory of Economic Complexity, *What does Australia import from China? (2020)*,

https://oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/import/aus/chn/show/2020/, dostęp: 29.04.2022.

Trading Economics, *Australia Exports to China*,

<https://tradingeconomics.com/australia/exports/china>, dostęp: 29.04.2022.

Uren D., *What if...? Economics consequences for Australia of a US-China conflict over Taiwan*, Australian Strategic Policy Institute, [https://ad-aspi.s3.ap-southeast-](https://ad-aspi.s3.ap-southeast-2.amazonaws.com/2021-06/What%20if_0.pdf?VersionId=F4HBNSAt208IUBDV4YZQ08mGSiS5.rZ4)

[2.amazonaws.com/2021-](https://ad-aspi.s3.ap-southeast-2.amazonaws.com/2021-06/What%20if_0.pdf?VersionId=F4HBNSAt208IUBDV4YZQ08mGSiS5.rZ4)

[06/What%20if_0.pdf?VersionId=F4HBNSAt208IUBDV4YZQ08mGSiS5.rZ4](https://ad-aspi.s3.ap-southeast-2.amazonaws.com/2021-06/What%20if_0.pdf?VersionId=F4HBNSAt208IUBDV4YZQ08mGSiS5.rZ4), dostęp: 29.04.2022.

Van Ness P., *Hitting reset on the Australia-China relationship*, East Asia Forum,

<https://www.eastasiaforum.org/2022/02/02/hitting-reset-on-the-australia-china-relationship/>,
dostęp: 29.04.2022.

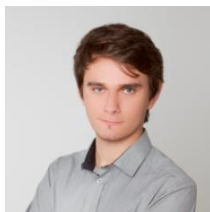
Verrender I., *Why iron ore has been out of bounds in China's trade war with Australia – for now*, ABC News, <https://www.abc.net.au/news/2020-08-31/why-iron-ore-has-been-out-of-bounds-in-the-china-trade-war/12611498>, dostęp: 29.04.2022.

White H., *Samodzielność strategiczna. Jak bronić Australii*, 2019.

Wilson J., *Australia Shows the World What Decoupling From China Looks Like*, Foreign Policy, <https://foreignpolicy.com/2021/11/09/australia-china-decoupling-trade-sanctions-coronavirus-geopolitics/>, dostęp: 29.04.2022.

Worthington B., *Anthony Albanese and four senior frontbenchers sworn in ahead of Quad trip*, ABC News, <https://www.abc.net.au/news/2022-05-23/anthony-albanese-sworn-in-australian-prime-minister/101089902>, dostęp 28.06.2022.

O AUTORZE



Jakub Iwan. Absolwent Collegium Civitas na kierunku stosunki międzynarodowe: biznes i gospodarka w Azji oraz Uniwersytetu Jagiellońskiego na kierunku studia azjatyckie dalekowschodnie, moduł: Chiny. Jego zainteresowania badawcze skupiają się na regionie Indo-Pacyfiku, głównie polityce międzynarodowej państw ASEAN oraz formacie Quad. Autor kilku publikacji na temat historii oraz stosunków polityczno-gospodarczych państw Indo-Pacyfiku.

JEŻELI DOCENIASZ NASZĄ PRACĘ, DOŁĄCZ DO GRONA NASZYCH DARCZYŃCÓW!

Z otrzymanych funduszy sfinansujemy powstanie kolejnych publikacji.

Możliwość wsparcia to bezpośrednia wpłata na konto Instytutu Nowej Europy: 95 2530 0008
2090 1053 7214 0001 tytułem: „darowizna na cele statutowe”.